

Vänersborgs kommun

Revisorerna

Uppföljning av extraordinära sparåtgärder

Vänersborgs kommun

Göteborg 2005-01-12
Ernst & Young AB
Ann Britt Johansson
Pär Falkman

Sammanfattning

Revisorerna i Vänersborgs kommun har givit Ernst & Young AB i uppdrag att granska kommunens ekonomistyrning och interna kontroll mot bakgrund av det beslut om extraordinära sparåtgärder som har tagits. Granskningen avser att belysa:

1. har det aktuella beslutet erhållit någon effekt på det ekonomiska utfallet?
2. hur har avvikelser från budget identifierats och hanterats?
3. har besparingsbeslut utöver de extraordinära åtgärderna tagits?

Har det aktuella beslutet erhållit någon effekt på det ekonomiska utfallet?

Beslutet om extraordinära åtgärder har i nämnderna givit upphov till vissa besparingar, i synnerhet i slutet på året. Det är dock svårt att urskilja de ekonomiska förbättringar som beror på extraordinära åtgärder från övriga händelser. Uppskjutna kapitalkostnader, hyror och icke tillsatta tjänster utgör de mest betydande posterna.

Hur har avvikelser från budget identifierats och hanterats?

Avvikelser identifieras men det är otydligt i vilken omfattning som dessa löpande justeras. Det är få besparingsbeslut som följs upp i nämndens protokoll. Det är inte heller tydligt vilka extraordinära åtgärder som ger upphov till vilka effekter och till vilket värde. Stora förändringar i lämnade prognoser förekommer i slutet på året. Prognossäkerheten är på dessa grunder inte god.

Har besparingsbeslut utöver de extraordinära åtgärderna tagits av de olika nämnderna?

Några explicit utvecklade besparingsförslag utöver de som presenteras som en del av budgetarbetet inför 2005. Nämnderna har, sedan beslutet togs att införa extraordinära åtgärder, vid varje sammanträde följt upp det tagna beslutet. Detta innebär emellertid inte att effekterna av beslutet har kvantifierats och utvärderats. De besparingar som uppnåtts har i flera fall "ätits upp" av nya underskott inom övriga verksamhet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
1. Inledning	4
<i>1.1 Bakgrund</i>	<i>4</i>
<i>1.2 Granskningens syfte</i>	<i>4</i>
<i>1.3 Granskningens genomförande</i>	<i>4</i>
2. Granskning av nämndprotokoll	5
<i>2.1 Gymnasienämnden</i>	<i>5</i>
<i>2.3 Barn- och ungdomsnämnden</i>	<i>8</i>
3. Sammanfattande kommentarer	10

1. Inledning

Revisorerna i Vänersborgs kommun har givit Ernst & Young AB i uppdrag att granska kommunens ekonomistyrning och interna kontroll mot bakgrund av det beslut om extraordinära sparåtgärder som har tagits i kommunen.

1.1 Bakgrund

På våren 2004 uppmanade kommunstyrelsen samtliga nämnder och styrelser att skyndsamt fatta beslut innehållande följande.

- Anställningsstopp
- Övertids- och mertidsstopp
- Inköpsstopp och inköpsbegränsningar
- Investeringsstopp

För den ackumulerade ekonomin kunde i juli månads delårsrapport förbättringar skönjas med avseende på bland annat en minskad investeringstakt. Den kommunala ekonomin har genomgått en betydande förbättring under senare delen av hösten, prognostiserade underskott har ersatts med överskott. Förbättringen är bland annat en effekt av att kostnaden för Västtrafik blev lägre än budgeterat och att kommunen valt att teckna nyemitterade aktier i kommunala bolag istället för att lämna bidrag till dessa. Uppskjutna kapitalkostnader, hyror och icke tillsatta tjänster har bidragit till den ekonomiska utvecklingen.

1.2 Granskningens syfte

Syftet med granskningen är att följa upp utfallet av de extraordinära åtgärderna inom barn- och ungdoms- samt gymnasienämnden. Granskningen avser belysa

1. har det aktuella beslutet erhållit någon effekt på det ekonomiska utfallet?
2. hur har avvikelser från budget identifierats och hanterats?
3. har besparingsbeslut utöver de extraordinära åtgärderna tagits?

1.3 Granskningens genomförande

Vi har för avsikt att granska innehållet i de av nämnderna tagna besparingsbeslut som avser extraordinära åtgärder. Rapporten behandlar information för perioden januari till oktober 2004.

2. Granskning av nämndprotokoll

2.1 Gymnasienämnden

Det största underskottet i relation till omsättning redovisas av särskolan. Av delårsrapporten per april 2004 framgår:

Tabell 1: Budget och prognos för gymnasium och gymnasiesärskola 2004

Mkr	Budget 2004	Prognos april 2004	Avvikelse 2004
<i>Gymnasium</i>	108,5	112,5	- 4,0
<i>Gymnasiesärskola</i>	5,9	9,9	- 4,0

Källa: April månads delårsbokslut

Av delårsrapporten augusti 2004 framgår följande:

Tabell 2: Budget och prognos för gymnasium och gymnasiesärskola 2004

Mkr	Budget 2004	Prognos augusti 2004	Avvikelse 2004
<i>Gymnasium</i>	108,5	113,2	- 4,7
<i>Gymnasiesärskola</i>	5,9	10,1	- 4,2

Källa: Augusti månads delårsbokslut

Av den ekonomiska uppföljningen för perioden januari till oktober 2004 framgår följande.

Tabell 3: Budget och prognos för gymnasium och gymnasiesärskola 2004

Mkr	Budget 2004	Prognos oktober 2004	Avvikelse 2004
<i>Gymnasium</i>	108,5	112,5	- 4,0
<i>Gymnasiesärskola</i>	5,9	9,9	- 4,0

Källa: Nämndprotokoll 041018

Det prognostiserade underskottet för gymnasium och särskola uppgår i oktober till 8,0 mkr vilket är detsamma som per april månad. Effekten av de extraordinära åtgärderna får därför betraktas som marginella.¹ Åtgärderna kan dock ha givit upphov till besparingar samtidigt som nya underskott har uppstått vilket innebär att det ekonomiska utfallet netto inte påverkas.

¹ En förbättring har emellertid ägt rum av nämndens ekonomi. Av det preliminära bokslutet för 2004 redovisar Gymnasieverksamhet ett underskott uppgående till 2,6 mkr och gymnasiesärskolan ett underskott uppgående till 4,1 mkr. Det totala underskottet har således minskat sedan oktober månad med 1,3 mkr, en förbättring som uteslutande kan härledas till gymnasieverksamheten.

Nämndsammanträden

- 2004-01-27 *Årsredovisningen för 2003 presenteras. Utfallet av granskning av intern kontroll i enlighet med regelverk upprättat av KF föredras. Budgetläget inför 2005 föredras (dnr 2004/11)²*
- 2004-02-23 *Ekonom föredrar förutsättningarna för budget 2005. Förvaltningen får i uppdrag att arbeta vidare med att ta fram förslag till åtgärder för anpassning av budget inom ram.*
- 2004-03-23 *Ekonom föredrar det ekonomiska läget innevarande budgetår samt förutsättningar inför budget 2005. Förvaltningschefen presenterar åtgärder för att skapa en ekonomi i balans.*
- 2004-04-06 *Verksamhetsberättelse för 2003 presenteras och godkänns. Underskottet som redovisas av särskolan förklaras med ett högre elevantal. Ett sparbeting beslutas uppgående till 2,5 mkr enligt åtgärdslista. Nämnden beslutar att initiera överläggningar med kommunstyrelsen med anledning av det bekymmersamma läget. Åtgärdsplanen diareiförs inte.*
- 2004-05-17 *Ekonom presenterar tertialrapporten. Prognosen visar på ett budgetunderskott uppgående till på 8 mkr. Beslutar att bedriva särskola i egen regi, besparingar kommer inte att erhållas fullt ut förrän om fyra år. Beslut om extraordinära åtgärder med anledning av det ekonomiska läget. Nämnden ställer sig bakom kommunstyrelsens skrivelse.*
- 2004-06-15 *Uppföljning av ekonomi och extraordinära åtgärder. Förvaltningschefen redogör för pågående besparingsarbete samt för förvaltningens rutiner inför extraordinära åtgärder med anledning av lägre skatteintäkter. (dnr 2004/75)³.*
- 2004-08-24 *Nämnden antar upprättad plan för den ekonomiska interna kontrollen för 2004.*

---

² I dessa dokument framgår att verksamheten inte kan bedrivas inom tilldelad ram. Det konstateras att om ramen utökas med det av nämnden angivna beloppet kommer lärartätheten att minska under året. Under 2005 tillkommer bland annat en hyreshöjning och ökade energi- och underhållskostnader. Ett större antal elever kommer att ställa höga krav på verksamheten.

³ Detta ärende behandlar extraordinära åtgärder med anledning av lägre skatteintäkter under 2004, ett beslut som togs av nämnden 17 maj. Ärendet behandlar åtgärder med anledning av lägre skatteintäkter, såsom anställningsstopp, inköpsstopp och inköpsbegränsningar, övertids- och mertidsstopp, investeringsstopp. Uppföljning kommer att ske med alla som har ett budgetansvar. Kopplat till ärendet finns ett förslag till besparing med tillhörande kalkyler, det gäller flytt av biblioteksverksamhet.

Uppföljning av ekonomi och extraordinära åtgärder. Ekonom informerar om pågående arbete med extraordinära åtgärder för att få budget i balans.

2004-09-22 *Augusti månads delårsrapport presenteras.* Prognosen för helåret är ett underskott uppgående till 7 mkr. Alla tjänster vakansprövas innan beslut tas om tillsättning. Hyrorna för elevboendet för höstterminen höjdes. Antalet elever från andra kommuner har detta minskat under perioden trots nya programmöjligheter. Inga nyheter presenteras med avseende på särskolans ekonomiska utfall, full effekt av de tidigare beslutade förändringarna väntas inom en fyraårsperiod (dnr 2004/83)⁴.

2004-10-18 *Ekonom och förvaltningschef informerar om nämndens ekonomi samt hur långt arbetet med beslutade besparingar har kommit.* Beslutet om extraordinära åtgärder beräknas ge upphov till en besparing på 800 tkr. Uppföljning görs av besparingsbeslut tagna 2004-04-06.

- Förhandlingar pågår med avseende på skolmältider och städning.
- Både Komvux och Gymnasiet arbetar med att försöka hyra ut enstaka lokaler.
- En höjning av hyrorna för elevbostäder skapade en ökad intäkt med 60 tkr.
- Nytt avtal med golfklubben förväntas leda till besparingar uppgående till 150 tkr.
- Ändrat inackorderingsbidrag innebär en besparing uppgående till 50 tkr.

2004-11-17 *Ekonomisk uppföljning januari – oktober 2004.* Utfallet av de extraordinära åtgärderna förväntas leda till en besparing uppgående till 1 mkr. Det specificeras emellertid inte vari denna besparing består. Uppföljning av beslutade besparingsåtgärder angående städning och skolmältider, åtgärder som har givit upphov till besparingar uppgående till 325 tkr.

---

⁴ Detta ärende innehåller upprättade delårsrapporter per april och augusti samt en hemställan om överläggningar med kommunstyrelsen med anledning av befarat budgetunderskott. Av delårsrapporterna framgår att det ekonomiska läget är ansträngt. Av skrivelserna framgår också att ledningen inte kan identifiera besparingsmöjligheter utan att dessa skulle påverka kvalitén i verksamheten. En del av det prognostiserade underskottet förklaras med ökat elevantal och interkommunala priser. Nämndens föreslagna budgetram överstiger de beslutade ramarna.

2.2 Barn- och ungdomsnämnden

Det som skiljer barn- och ungdomsnämnden från övriga nämnder är att det redovisas en betydande budgetavvikelse på intäktssidan. För särskolan, som uppvisar störst underskott i relation till sin omsättning ser den ekonomiska situationen ut enligt följande i delårsrapporten per april 2004.

Tabell 4: Budget och prognos för särskola 2004

Mkr	Budget 2004	Prognos 2004	Avvikelse 2004
Särskola.	14,6	16,2	- 1,6

Källa: April månads delårsbokslut

I delårsrapporten för augusti ser utfallet ut på följande sätt:

Tabell 4: Budget och prognos för särskola 2004

Mkr	Budget 2004	Prognos 2004	Avvikelse 2004
Särskola.	14,8	16,8	- 2,0

Källa: Augusti månads delårsbokslut

27 oktober 2004 beräknades en negativ helårsprognos för hela verksamheten motsvarande 2,8 mkr. Inom barnomsorg och grundskola har neddragningar gjorts av lärartjänster. Vikarier och extrapersonal anlitas i mindre omfattning, inköp av material reduceras, detta gäller även läromedel. Det dras vidare ned på personalens fortbildningsmöjligheter. Nämnden har vidare för avsikt att kunna lägga ned verksamhet under 2005. Extraordinära aktiviteter har inte fått någon effekt på särskolans ekonomiska utfall i enlighet med delårsrapport per augusti månad.⁵

Nämndsammanträden

2004-01-26 *Några beslut om besparingsåtgärder/neddragningar har inte protokollförts*

2004-02-23 *Förvaltningschef Ulla-Carin Olsson informerar om åtgärdsplan/budget, 2004 (dnr 2004/38)⁶. Verksamheten*

⁵ I det preliminära bokslutet redovisar särskolan alltjämnt en negativ budgetavvikelse på 1,1 mkr vilket indikerar att de beslutade åtgärderna har fått effekt. För grundskola och barnomsorg redovisas positiv budgetavvikelse motsvarande 11,9 mkr vilket utgör en betydande förbättring. Vid december månads nämnsammanträde uppskattades det ekonomiska utfallet för 2004 uppgå till - 0,6 mkr.

⁶

- informerar om det ekonomiska läget genom att ordförandes skrivning skickas ut.
Extra medel fördelas i verksamhet för att erhålla extra stadsbidrag för utökad personaltäthet.
- 2004-03-29 *Budgetuppföljning och information om Mål och resursplan 2005-2007.* Nämnden informeras om hur en ekonomi i balans skall uppnås vid Tärnanskolan. Sparåtgärder planeras inom skolmåltider och städning.
Nämnden beslutar om att begära att få överfört kvarvarande investeringsutrymme till 2004.
- 2004-04-07 *Information om Mål- och resursplan 2005-2007.* Antalet barn i grundskolan kommer att minska under planeringsperioden och nämnden önskar anpassa ekonomin i takt med det vikande elevunderlaget.
Ett förslag till fördelning av Wärnerssonpengarna presenteras. Information om budgetutfall (Dnr 2004/48) och om budget 2005.
- 2004-05-24 *Kritik från revisorer presenteras.*
Innehållet i tertial budgetuppföljning presenteras (dnr 2004/48).
Nämnden antar den av kommunfullmäktige beslutade planen för ekonomisk intern kontroll.
Extraordinära åtgärder med anledning av lägre skatteintäkter 2004. Nämnden beslutar att anta och arbeta efter den av kommunstyrelsens arbetsutskott utvecklade skrivelse daterad
-
- 2004-05-10 De flesta förskolor stängs under en sommarperiod och de barn med eventuellt behov kan få det tillgodosetts i annan lokal. Beslutet föranledde att förskolor sammanslagits under den aktuella perioden.
- 2004-05-11 Tjänsteutlåtande om extraordinära åtgärder.
- 2004-05-17 Sparförslag för Musikskolan
Delårsrapport med helårsprognos april 2004 (Nämndbeslut 2004-05-24)
- 2004-05-18 Samtliga nämnder uppmanas att till Lars-Göran Ljunggren rapportera de protokoll där kostnadsbegränsade åtgärder redovisats och beslutats.
- 2004-06-09 Tilläggsanslag avseende 2004 års löneavtal. Barn- och ungdomsnämndens anslag ökade med 10 156 tkr.
- 2004-08-18 Investeringsgodkännande
- 2004-08-24 Förändring av lokaler inom stödenheten som föranleder kostnadsökningar
- 2004-09-01 Inköp av dator, inköp av staket
- 2004-08-30 Nämndprotokoll, en påtaglig budgetmedvetenhet återfinns bland förvaltningens verksamheter.
- 2004-09-20 Delårsrapport per augusti 2004-10-11
- 2004-09-23 Inköp av staket,
- 2004-09-24 Inköp av ventilationshuv.

040422. Nämnden beslutar vidare att följa upp beslutet vid varje sammanträde.
- 2004-08-30 *Information om budgetutfall.
Information om extraordinära åtgärder med anledning av lägre skatteintäkter under 2004, (dnr 2004/48). Av informationen framgår att det finns en påtaglig budgetmedvetenhet bland förvaltningens verksamheter*
- 2004-09-20 *Augusti månads delårsbokslut samt de stora dragen i budget 2005 presenteras. Nämnden beslutar att anta upprättad delårsbokslut per augusti 2004, med helårsprognos samt åtgärdsprogram.
Extraordinära åtgärder med anledning av lägre skatteintäkter. Någon ny information tillkommer inte ärendet.*
- 2004.10-27 *En negativ helårsprognos uppgående till 2,8 mkr presenteras. Detaljbudgeten för 2005 behandlas.
Extraordinära åtgärder med anledning av lägre skatteintäkter 2004. Någon specifik information protokollförs inte utöver att nämnden 040524 tog beslutet att införa extraordinära åtgärderna.*
- 2004-11-22 *Extraordinära åtgärder med anledning av lägre skatteintäkter. Någon specifik information protokollförs inte utöver att nämnden 040524 tog beslutet att införa extraordinära åtgärderna.*
- 2004-12-13 *Helårsprognosen för verksamheten beräknas uppgå till 0,6 mkr. En redogörelse av nämndens internkontroll presenterades där det påvisats en bristande avtalstrohet. Extraordinära åtgärder med anledning av lägre skatteintäkter 2004. Barn- och ungdomschef redogjorde för att en avstämning av extraordinära åtgärder med ekonomistaben visat på effekter av beslutet. Det prognostiserade underskottet har minskat väsentligt sedan oktober månads helårsprognos.*

3. Sammanfattande kommentarer

Vänersborgs kommuns ekonomiska utfall har förbättrats betydligt under hösten 2004. Denna förbättring är bland annat en effekt av kostnaden för Västtrafik blev lägre än budgeterat och att kommunen valt att teckna nyemitterade aktier i kommunala bolag istället för att lämna bidrag till dessa. Den beskrivna utvecklingen gäller inte i samma omfattning de analyserade enheterna även om förbättringar kan identifieras. Utfallet av de

genomförda extraordinära åtgärderna har erhållit något olika effekt i de analyserade verksamheterna. Följande kommentarer kan lämnas

- Barn- och ungdomsnämnden har beslutat om extraordinära åtgärder. Några kalkylerade effekter protokollförs inte.
- Båda nämnderna har förbättrat sin ekonomiska situation under 2004.
  - Gymnasienämnden uppvisar ett underskott för året, även om utfallet mot budget har förbättrats. Detta gäller inte särskolan. Gymnasieverksamheten har under hösten lyckats halvera det i somras prognostiserade underskottet för 2004.
  - Barn- och ungdomsnämnden, inklusive särskolan visar på en tydlig förbättring även om särskolan alltjämnt dras med underskott. Förbättringen beror bland annat på att icke budgeterade hyror inte belastar resultatet och att vakanta tjänster inte tillsätts. Nettoeffekten av genomförda extraordinära åtgärder var under första halvan av 2004 marginell. Det är osäkert i vilken omfattning som förbättringen kan hänföras till extraordinära beslut.
- Någon explicit uppföljning av tagna besparingsbeslut har inte redovisats i protokoll eller i diarieförd dokumentation. Det är på dessa grunder svårt att bedöma vilken extraordinär åtgärd som har givit upphov till besparingar och till vilket värde.

Göteborg den 12 januari 2005

Ann-Britt Johansson

Pär Falkman